

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Družba znanja izobraževanje, vzgoja, raziskave in razvoj

2. Šifra projekta:

V5-0236

3. Naslov projekta:

DRŽAVLJANSKA IN DOMOVINSKA VZGOJA V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI: IZBRANI ZGLEDI IN PODLAGE ZA STROKOVNO PREUREDITEV VSEBIN

REPUBLICA SLOVENIJA
POSILEC JAVNEGA POGLASTILA
JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE, LJUBLJANA

Projeto: 30-10-2008	Šifra: 0110
Šifra zadeve: 03113-399/2006	Vrednost:

(11)

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

DRŽAVLJANSKA IN DOMOVINSKA VZGOJA V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI: IZBRANI ZGLEDI IN PODLAGE ZA STROKOVNO PREUREDITEV VSEBIN

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

CIVIC AND PATRIOTIC EDUCATION IN PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL: EXAMPLES AND BASES FOR RECASTING THE CONTENTS

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

državljska vzgoja, domovinska vzgoja, patriotizem

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

civic education, patriotic education, patriotism

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Inštitut za narodnostna vprašanja

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

ZRC SAZU

6. Sofinancer/sofinancerji:

Ministrstvo za šolstvo in šport

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

7655

Irena Šumi

Datum: 20. oktober 2008

Podpis vodje projekta:

Doc. dr. Irena Šumi

Podpis in žigizvajalca:

Dr. Damir Josipovič, v.d. direktorja

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- a) v celoti
 b) delno
 c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

Polgavitna težava pri izvedbi projekta je bila protizakonita odpustitev iz delovnega razmerja na INV ene tretjinske izvajalke projekta, dr. Hannah Starman, v letu 2007, ki jo je izvedel tedanji direktor INV, dr. Mitja Žagar in ki je pozročila, da je projektno delo, kot sem poročala v vmesnih poročilih, za nekaj mesecev zastalo. Dodaten zastoj je nastal v mesecu aprilu 2008, ko sem bila sama ves mesec v bolniškem staležu. Projekt, katerega izrecni cilj je oblikovanje novih izhodišč za kurikularno posodobitvijo predmeta Državljska vzgoja z etiko, je tekel vzporedno s kurikularno posodobitvijo, ta pa je bila sama potrjena z enoletno zakasnitvijo. Tak paralelizem je omogočil, da smo nekatere izsledke projekta lahko sproti dajali v premislek članom Komisije za kurikularno posodobitev, saj sem podpisana vodja projekta bila članica te komisije. Na ta način so se torej cilji projekta realizirali že med njegovim potekom.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- a) da
 b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Nosilna ideja projekta je bila izbrati in preučiti načine, kako je vsebinsko zastavljena in kako vzgojno funkcionira državljanska vzgoja v obveznem osnovnem šolstvu treh držav, katerih nastanek in zgodovina so na poseben način dramatični in obeležujejo prelomne zgodovinske epohe tudi v svetovnem merilu: kolonialne ZDA, ki so politično konsolidacijo dosegle z državljansko vojno in osvajalnimi vojnami proti staroselcem; Nemčije z difuzno medievalno politično zgodovino, kjer se je proces nacionalne unifikacije začel skozi politični projekt nacionalsocializma in dosegel uresničitev po letu 1989; ter Izrael, ki je nastal tik po drugi svetovni vojni v razmerah posledic evropskega nacističnega genocida. Tako izredne in skrajne razmere nastanka države so po naši hipotezi morale trajno zaznamovati način, kako te države skozi obvezno šolstvo indoktrinirajo otroke in mladostnike o zgodovinskem nastanku sedanje politične skupnosti, o politični pripadnosti in kulturi, etničnih in drugih skupinskih lojalnostih znotraj politične skupnosti, naravi, ustroju in delovanju demokracije, ter o teleologiji takšne politične zavesti: torej projekciji sedanjega mesta in prihodnosti lastne politične entitete in njenem mestu v svetovni skupnosti.

Projekt je potekal po naslednjih najavljenih vsebinskih fazah:

- 1. faza: vsebinska analiza starega slovenskega učnega načrta DiE in obstoječih učil. Ta projektna faza je bila realizirana v celoti, saj se je vodja projekta z njo ukvarjala tudi v sestavi Komisije za kurikularno posodobitev;
- 2. faza: identifikacija univerzalnih nosilnih tematik predmeta s takimi vsebinskimi in učnimi cilji, na podlagi detajlne analize in primerjave treh tipov takega učenja, kot so uveljavljeni v obveznem šolstvu v ZDA, Nemčiji in Izraelu. Predpostavili smo, da bo v teh treh državah primerjalno mogoče ugotoviti zelo različne doktrine državljanstva in nacije (imigrantska amalgamacija v ZDA, ki v bistvu izključuje možnost etabliranja nosilne ali večinske skupnosti po etničnem principu; vztrajanje pri avtohtonizmu in nosilni etnični skupnosti v Nemčiji; vztrajanje pri etničnem ekskluzivizmu Judov v sestavi »etnične demokracije« v Izraelu, kjer imajo Judje edini polno državljanstvo), in časovno in kontekstualno zelo različnimi sprožilnimi dogodki državnega nacionalizma (odcepitev od kolonialne sile, vojna proti razcepitvi; travmatična zgodovina zavojevanj Evrope, zelo pozna unifikacija; in ustanovitev države v vojni leta 1948 v okoliščinah post-genocida). Ta faza je bila za projekt jedrna in je bila v celoti realizirana tako, da smo trije izvajalci projekta opravili študijo po enega primera, analizo pa metodološko poenotili tako, da omogoča primerjavo med vsemi tremi študijami primera. Povezovalni uvodni tekst te paralele in razhajanja identificira, analizira in umešča. Prav tako povezovalni uvodni tekst posebej obravnava tematiko, ki je predstavljal:
- 3. fazo projekta: posebej so bila ta učenja, primarno namenjena šoloobveznim otrokom, primerjana s politikami integracije imigrantov v teh državah in v Sloveniji kandidatom v proceduri pridobivanja državljanstva po rednem postopku. V tem smislu smo želeli ugotoviti, ali in kako se indoktrinacija mladih državljanov razlikuje od adopcijskih procesov odraslih tujcev v politično telo: kje so poudarki pri slednjem procesu, ali z drugimi besedami, katera politična znanja so državi v slednjem primeru bistvena in za tujce, ki se prosijo v članstvo političnega telesa, v očeh države bistvena in pogoj za tako vključitev. Mislimi je, da so v teh procesih zahtevana izkazana znanja (jezika, zgodovine, političnega ustroja) komplementarna, in pravzaprav funkcionirajo kot nadomestek državljanske, domovinske, politične in civilizacijske vzgoje državljanov v obveznem šolstvu, in hkrati, da morata biti ta dva

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

procesa vzgoje v državljanstvo potekati somerno in s primerljivimi zahtevami.

- 4. **Zaključna faza**, priprava monografske publikacije z rezultati projekta, je zastavljena v štirih poglavjih:
- uvodno povezovalno poglavje, ki indentificira in analizira bistvene izsledke projekta ter eksplicira njihovo uporabnost za slovensko obvezno in srednje šolstvo (avtorica: dr. Irena Šumi);
- analiza državljanske oz. državljanski in domovinski v Slovenji primerljive osnovnošolske vzgoje v Zvezni republiki Nemčiji (avtor: prof. dr. Oto Luthar);
- analiza državljanske oz. državljanski in domovinski v Sloveniji primerljive osnovnošolske vzgoje v Izraelu (avtorica: dr. Hannah Starman);
- analiza državljanske oz. državljanski in domovinski v Sloveniji primerljive osnovnošolske vzgoje v ZDA (avtorica: doc. dr. Irena Šumi).
- zaključno poglavje s tabelarnimi preglednicami kot povzetek izsledkov.

Ta produkt projekta bo realiziran kot knjižna objava.

Gradiva

Gradiva, ki so jih izvajalci uporabili pri delu na projektu, obsegajo:

- učne načrte državljanske vzgoje v Sloveniji (starega in posodobljenega), ter učne načrte primerljivih predmetov v primerjanih državah;
- učbeniško gradivo, ki jih ti učni načrti oz. šolske oblasti v primerjanih državah predpisujejo kot obvezno učno gradivo. Pridobili smo skupaj 15 enot takega učnega gradiva in opravili prevod iz hebrejščine v slovenščino ene take enote;
- sociološko, antropološko, psihološko, pedagoško in zgodovinsko znanstveno literaturo o problematiki, ki jo avtorji v svojih izdelkih citirajo.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;**
- c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;**
- d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;**
- h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Neposredno uporaben rezultat projekta se je že udejanil, namreč vpliv projektne delav in rezultatov na proces kurikularne posodobitve predmeta Državljanstva vzgoja in etika (zdaj: Državljanstva in domovinska vzgoja ter etika) v slovenskem osnovnem šolstvu. Dugi neposredni rezultat so v projektu dosežena priporočila, temelječa na opravljenih analizah, ki zadevajo: širjenje pouka o državljanstvu na srednje šolstvo; analiza paralelizmov med šolsko indoktrinacijo in naturalizacijo v postopku pridobivanja državljanstva.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Študija bo s svojimi izsledki nedvomno relevantna za zgodovinske, sociološke, pedagoške in sploh družboslovne raziskave, ki se tičejo slovenske zgodovine in državnosti, javnega šolstva, razvoj politične zavesti, slovenske nacije kot politične skupnosti, vključevanja Slovenije v politično skupnost Evropske unije.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- a) v domačih znanstvenih krogih;
- b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- c) pri domačih uporabnikih;
- d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Avtorji smo že v dogovoru s tujejezičnimi strokovnimi revijami, ki se zanimajo za objavo izsledkov.

3.7. Število diplomantov, magistrorv in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

Temeljna referenca s projekta za vse tri izvajalce je končna monografija, ki je v pripravi.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani:<http://www.izum.si/>

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.